

การเมืองคืออะไร

เขียนโดย

อาจารย์วัชรวัชร งามละม่อม

Wachirawachr Ngamlamom

นักวิชาการและนักวิจัย สถาบัน TRDM

การเมือง หมายถึง การที่เกี่ยวข้องกับรัฐแผ่นดิน มีลักษณะงานที่เกี่ยวกับรัฐ และแผ่นดิน การบริหารประเทศเฉพาะที่เกี่ยวกับนโยบายในการบริหารประเทศ กิจกรรมอำนาจ หรือควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน

เพลโตและอริสโตเติลให้ความหมายทางการเมืองไว้ว่า การเมืองเป็นเรื่องของการแสวงหาความยุติธรรมและการดำรงชีวิตที่ดีของสังคมหรือชุมชน เพราะธรรมชาติของมนุษย์นั้นเป็นสัตว์สังคม และเป็นสัตว์ทางการเมือง มนุษย์จำเป็นต้องอยู่ร่วมกันเป็นชุมชน เป็นสังคมนั่นเอง

โทมัส ฮอบส์ ให้คำจำกัดความว่า การเมืองเป็นเรื่องเกี่ยวกับความมั่นคงความปลอดภัยของมนุษย์ เขากล่าวว่า มนุษย์โดยธรรมชาตินั้นดุร้ายป่าเถื่อน และไร้เหตุผล จึงจำเป็นต้องมีการเมืองคือการใช้อำนาจเข้ามาบังคับควบคุมมิให้มนุษย์ก่อความขัดแย้งกัน อันจะมีผลให้สมาชิกของสังคมได้รับการประกันความมั่นคง ในความปลอดภัย ทั้งชีวิตและทรัพย์สิน การเมือง ศึกษาความสัมพันธ์ของมนุษย์ในเรื่อง

- การบังคับบัญชาและถูกบังคับบัญชา
- การควบคุมและการถูกควบคุม
- การเป็นผู้ปกครองและถูกปกครอง
- พูดอีกอย่างหนึ่งก็คือรัฐศาสตร์สนใจศึกษาเรื่องอำนาจ

อาจารย์ชัชอนันต์ สมุทวณิช ได้ให้คำนิยามว่า การเมืองเป็นเรื่องเกี่ยวกับรูปของรัฐและการจัดระเบียบความสัมพันธ์ภายในรัฐระหว่างผู้ปกครองและผู้ถูกปกครอง โดยเมื่อสังคมมนุษย์ยังมีความจำเป็นที่จะต้องมียุติธรรม คนเราจึงต้องแบ่งออกเป็นสองพวกใหญ่ๆ คือ ผู้ที่ทำหน้าที่บังคับกับผู้ถูกบังคับเสมอ

ความหมายของคำว่าการเมืองจึงสามารถมองไปได้หลายมิติ ซึ่งพอประมวลมาได้ดังนี้คือ

- การเมืองเป็นเรื่องของอำนาจ โดยเป็นการต่อสู้กันเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจและอิทธิพลในการบริหารกิจการบ้านเมือง เข้าของคำนิยามในลักษณะนี้ได้แก่นิยามของ เพนนอกและสมิท (Pennock and Smith) ที่กล่าวว่า การเมือง หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวกับอำนาจ สถาบันและองค์กรในสังคม ซึ่งได้รับการยอมรับว่ามีอำนาจเด็ดขาดครอบคลุมสังคมนั้น ในการสถาปนาและทำนุรักษาความเป็นระเบียบ

เรียบริยของสังคม มีอำนาจในการทำให้จุดประสงค์ร่วมกันของสมาชิกในสังคมได้บังเกิดผลขึ้นมา และมีอำนาจในการประนีประนอมความคิดเห็นที่แตกต่างกันของคนในสังคม

อีกหนึ่งคำนิยามได้แก่ การเมืองเป็นการต่อสู้ช่วงชิง การรักษาไว้และการใช้อำนาจทางการเมือง โดยที่อำนาจทางการเมืองหมายถึง อำนาจในการที่จะวางนโยบายในการบริหารประเทศหรือสังคม อำนาจที่จะแต่งตั้งบุคคลเพื่อช่วยในการนำนโยบายไปปฏิบัติ และ อำนาจที่จะใช้ข้าราชการ งบประมาณหรือเครื่องมืออื่นๆ ในการนำนโยบายไปปฏิบัติ แนวการมองการเมืองเป็นเรื่องของอำนาจ (Power Approach) จะเห็นว่าการเมืองเป็นเรื่องหรือมีบริบทเกี่ยวกับการใช้อำนาจเพื่อการปกครองประชาชน ต่อผู้อยู่ใต้อำนาจซึ่งก็คือประชาชนนั่นเอง โดยที่สิ่งหนึ่งสิ่งใดที่ออกมาจากสถาบันทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายนิติบัญญัติที่ทำหน้าที่ในการตรากฎหมายต่างๆ เพื่อบังคับใช้ มาจากรัฐบาลในรูปของนโยบายสาธารณะ (Public Policies) โครงการพัฒนา (Development Program) และงานต่างๆ ที่ประกอบขึ้นหรือดำเนินไปโดยภาคราชการ รวมไปถึงการตัดสินใจหรือข้อพิพาทที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลต่อบุคคล และบุคคลกับรัฐ จึงล้วนแต่เป็นเรื่องที่การเมืองส่งผลกระทบต่อนักศึกษาและบุคคลทั่วไป โดยบริบทดังกล่าวการศึกษาเรื่องการเมืองและการปกครองของประเทศ

2. การเมืองนั้น เป็นเรื่อง ที่เกี่ยวข้องกับ การต่อสู้แย่งชิงกันของกลุ่มผลประโยชน์ (Interest Group) ที่ดำเนินกิจกรรมทางการเมืองต่างๆ ในอันที่จะแย่งชิงกันเข้าสู่อำนาจการบริหารประเทศ หรืออย่างน้อยที่สุดก็ให้ผลผลิตจากระบบการเมือง (Political Outputs) ซึ่งเป็นคำศัพท์เทคนิคทางรัฐศาสตร์ตามที่เสนอของอีสตัน (David Easton) นักรัฐศาสตร์อเมริกัน ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นเจ้าของแนวคิดทฤษฎีการเมืองเชิงระบบ (The Systems Theory) อันได้แก่ นโยบาย กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ โครงการหรือแผนงานพัฒนาของภาครัฐและภาคราชการ ซึ่งผลในทางที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มของตนมากที่สุด เรียกกันว่าเป็น การวิเคราะห์เชิงกลุ่มผลประโยชน์ ความหมายของการเมืองในลักษณะนี้ก็คือ คือการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งในสังคม ซึ่งอาจจะมีผลประโยชน์ร่วมกัน หรือขัดกันก็ตาม ไม่ว่าจะมีความเห็นเหมือนกันหรือไม่เหมือนกันก็ตาม แต่ก็ต้องมาทำการต่อสู้เพื่อสรรหาบุคคลเพื่อมาทำหน้าที่ในการปกครองเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจโดยชอบธรรม

3. มองว่าการเมืองเป็นเรื่องของการประนีประนอมผลประโยชน์ เพื่อหลีกเลี่ยงมิให้เกิดความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้น

4. การเมืองเป็นเรื่องของการจัดสรรทรัพยากรของรัฐ หรือสิ่งที่มีคุณค่าทางสังคม เราจะใช้ความหมายการเมืองดังกล่าวนี้ได้ก็ต่อเมื่อ ในสังคมนั้นๆ บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง มีความเห็นต้องกันยอมรับในกติกาที่กำหนดการใช้อำนาจเพื่อแบ่งปันสิ่งที่มีคุณค่าเท่านั้น ส่วนในสังคมที่ยังไม่มีความเห็นพ้องกันเกี่ยวกับกติกากำหนดสิ่งที่มีคุณค่าในสังคม อธิบายว่า การเมืองยังคงเป็นเรื่องของการ

แข่งขันกันเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ในการแบ่งปันคุณค่าที่ให้ประโยชน์แก่ฝ่ายตนมากที่สุด เท่าที่จะเป็นไปได้ หรือ “The Competition for the Authority to Determine the Authoritative Allocation of Values to Society” ในลักษณะความหมายนี้ การเมืองจึงมีสองระดับ ระดับแรก การเมืองอยู่ภายใต้การแข่งขัน ชัดแย้งของฝ่ายต่างๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจทางการเมืองที่ทุกๆ ฝ่ายยอมรับได้ ในขณะที่การเมืองในทัศนะของนักคิดกลุ่มพหุนิยมที่ได้กล่าว จะยอมรับในจุดเน้นว่ารัฐ เป็นการรวมกันหรือประกอบกันของกลุ่มหลากหลายในสังคม และรัฐมิได้เป็นเครื่องมือทางการบริหาร โดยที่มิได้เป็นตัวกระทำทางการเมือง (Actors) ที่จะชี้้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ แต่รัฐเป็นเพียงรัฐบาล (State as Government) ที่ทำหน้าที่เพียงเอื้ออำนวยความสะดวกในการแข่งขันกันของกลุ่มหลากหลายเท่านั้น

5. การเมืองเป็นเรื่องของความขัดแย้ง ทั้งนี้เนื่องจากทรัพยากรของชาติที่มีอยู่อย่างจำกัด ขณะที่ผู้คนซึ่งต้องการใช้ทรัพยากรนั้นมีอยู่มากและความต้องการใช้ไม่มีขีดจำกัด การเมืองจึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการที่คนในสังคมไม่อาจตกลงกันได้หรือเกิดความขัดแย้งขึ้น อย่างไรก็ตาม การมองการเมืองในลักษณะนี้มีข้อโต้แย้งอยู่มากว่า หากไม่อาจยุติข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้ บ้านเมืองย่อมตกอยู่ในสภาวะยุ่งยากวุ่นวาย ต่อมาจึงมีผู้ให้มุมมองการเมืองใหม่ว่าเป็นเรื่องของการประนีประนอมความขัดแย้งมากกว่าเป็นเรื่องของความขัดแย้ง

6. การเมืองเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับรัฐและการบริหารประเทศในกิจกรรมหลัก 3 ด้านคือ งานที่เกี่ยวข้องกับรัฐ การบริหารประเทศในส่วนที่เกี่ยวกับนโยบาย และการอำนวยความสะดวกการบริหารราชการแผ่นดินซึ่งเป็นการควบคุมให้มีการดำเนินงานตามนโยบาย ซึ่งหากพิจารณาให้ละเอียดแล้ว การเมืองโดยนัยยะความหมายประการนี้ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเมืองในความหมายเชิงอำนาจ ซึ่งก็เป็นเพราะอำนาจทางการเมืองนั้นได้ถูกนำไปใช้ผ่านกระบวนการนโยบายและการแต่งตั้งคัดสรรผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ (ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐ) ในรูปของอำนาจและการปฏิบัติงานทางการปกครอง และแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองและการบริหารหรือการปกครองที่ยากจะแยกออกจากกันได้

7. การเมืองเป็นเรื่องของการกำหนดนโยบายของรัฐ กล่าวคือ การเมืองคือกิจกรรมใดใดที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบาย หน่วยงานและเครื่องมือต่างๆ ที่ใช้ในการกำหนดนโยบาย โดยนัยหนึ่ง การเมืองก็คือกระบวนการกำหนดนโยบายของรัฐ นั่นเอง

ดังนั้นเราจะเห็นได้ว่าการเมืองนั้น เป็นเรื่องของการต่อแสวงหาอำนาจ หรือการต่อสู้ช่วงชิงเพื่อรักษาอำนาจ หรือแสวงหาผลประโยชน์ หรือความขัดแย้งก็ตาม ที่มันได้เข้ามาเกี่ยวข้อง กับการปกครองการเมืองในที่นี้จึงมีความหมายตามทัศนะของชาวตะวันตกนั่นเอง ที่นักวิชาการของไทยไปศึกษามา และรับเอาแนวคิดทางตะวันตกเข้ามาใช้ในสังคมไทยในปัจจุบัน